

УДК [373.5.015.31:17.022.1](477:4)

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-2.8>

Е. Р. Заредінова

доктор педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник лабораторії морального, громадянського та міжкультурного виховання
Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

І. М. Шкільна

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії морального, громадянського та міжкультурного виховання
Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України

ВИХОВАННЯ СМІСЛОЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ В АКСІОЗОРІЄНТОВАНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Статтю присвячено визначенню та обґрунтуванню наукових засад проблеми виховання смисложиттєвих цінностей підлітків в аксіозорієнтованому освітньому середовищі. Здійснено аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми, що дозволило виявити актуальність і необхідність її подальшого вивчення в теорії та педагогічній практиці.

На основі аналізу вікових особливостей підліткового віку розглядаються основні суперечності та протиріччя виховання смисложиттєвих цінностей. Підлітковий вік визнаний найбільш сприятливим у питанні формування ціннісно-смислової сфери особистості. Він є сензитивним і ґрунтується на етапах аксіогенезу. Останній розглядається як процес послідовних трансформацій цінностей особистості, пов'язаних із поступальним переходом цінностей із нижчих рівнів на вищі, з перетворенням одних цінностей в інші.

Доведено, що формування особистості якісно нового типу вимагає реалізації принципово інших підходів відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти, що забезпечує реалізацію Концепції Нової української школи. Визначено, що оптимальним шляхом для реалізації цього завдання є функціонування Нової української школи на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти й сукупності таких методологічних підходів: аксіологічний, системний, гуманістичний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний.

Розкрито сутність основних понять дослідження: «цінності», «смисложиттєві цінності», «аксіозорієнтоване освітнє середовище», представлено базові смисложиттєві цінності: свобода, любов, справедливість, гідність. Зазначено, що смисложиттєві цінності формуються на основі міцного взаємозв'язку знань, мотивації, почуттів, ставлень, поведінки і є показниками чітко визначених життєвих орієнтирів і ціннісних установок.

Наголошується на тому, що смисложиттєві цінності особистості підлітка виступають смисловими орієнтирами, що забезпечують його морально-ціннісне ставлення до себе, пов'язаними зі смыслом життя особистості, які у розвиненій формі характеризують життєву компетентність, життєву самовизначеність як нагальну потребу. Акцентується увага на реалізації аксіологічного принципу як площини створення аксіозорієнтованого освітнього середовища, заснованого на гуманізмі, розвивальному суб'єкт-суб'єктному спілкуванні, доброзичливому і позитивному ставленні.

Ключові слова: цінності, смисложиттєві цінності, підлітки, виховання, свобода, справедливість, любов, гідність, виховання смисложиттєвих цінностей, аксіогенез, аксіозорієнтоване освітнє середовище.

Постановка проблеми. Процеси демократизації й гуманізації в українському суспільстві потребують зміни пріоритетів виховання підростаючого покоління на основі духовних, смисложиттєвих цінностей. Реалії сучасного життя вимагають відображення у змісті виховного процесу базових цінностей, які акумулюють у собі загальнолюдські надбання. Ефективність гуманістичного виховання здебільшого залежить від спрямованості виховного процесу, що вимагає нових виховних технологій, форм і методів, спрямованих на формування ціннісного ставлення особистості до себе та інших.

«Потужну державу і конкурентну економіку забезпечить згуртована спільнота творчих людей, відповідальних, активних і підприємливих громадян. Саме таких повинна готувати середня школа України», – йдеться у Державному стандарті базової середньої освіти (далі – Стандарт). Державний стандарт продовжує реформу «Нова українська школа». Стандарт ґрунтується на Законі України «Про освіту», в якому відображені ключові компетентності та наскрізні вміння. Він є логічним продовженням затвердженого у 2018 році Державного стандарту початкової освіти. Перелік компетентностей і вмінь, закладений в обидва Стандарти,

базується на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей: навчання упродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, моралі, справедливості, рівності, свободи, прав людини, благополуччя і здорового способу життя, нетерпимості до виявів корупції тощо», але не обмежується ними [4]. Так, документ встановлює чіткі орієнтири, за якими учні розбудовуватимуть власні компетентності, здобуватимуть знання, розвиватимуть вміння та формуватимуть ставлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Характерні риси та особливості підліткового віку досліджували В. Абраменкова, І. Бех, З. Белоусова, О. Вейнінгер, Л. Виготський, А. Гройсман, І. Дубровіна, Д. Ельконін, Е. Ейдемільер, Е. Єгонська, І. Кон, М. Кле, В. Матвєєв, К. Сєдих, В. Сухомлинський, В. Моргун, Ф. Райс, Х. Ремшмідт, В. Юстицький та інші вчені. Аксиологічна проблематика знайшла різнобічне відображення в педагогічних дослідженнях сучасних науковців. Різні аспекти виховання цінностей у дітей та учнівської молоді досліджували І. Бех, Т. Гуменнікова, О. Доукина, К. Журба, В. Білоусова, В. Киричок, Р. Соичук, К. Чорна, С. Федоренко, І. Шкільна.

На основі аналізу джерельної бази визначено, що нині накопичено значний досвід, присвячений вказаному вище питанню, натомість проблема потребує подальшого цілісного осмислення та пошуку найбільш ефективних шляхів її розв'язання з різних точок зору.

Мета статті. Мета цієї роботи полягає у визначенні та обґрунтуванні наукових засад виховання смислотворчих цінностей підлітків в аксіологічно орієнтованому освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах розбудови громадянського суспільства і права держави дедалі більшої актуальності набуває питання про пріоритетність гуманістичного виховання, що ґрунтується на визначенні дитини як найвищої цінності, розвитку її творчих можливостей і здібностей, моральних потреб. Важливим у становленні гуманістичної особистості є процес формування самооцінки на основі перших спроб самоаналізу, порівняння себе з іншими, прагнення до самовдосконалення. Втім, за інтересом до проблеми самовиховання, бажанням вдосконалити себе ще не стоять конкретні дії або ж вони здійснюються вкрай непослідовно. Тому підлітки потребують спеціальної допомоги в організації саморозвитку своїх сутнісних сил з боку дорослих. Цей процес має бути педагогічно інструментованим і спрямованим на активне пізнання себе і засвоєння учнями системи цінностей на основі міцного взаємозв'язку знань, мотивації, почуттів, ставлень, поведінки. Усе це відбувається в освітньому середовищі, спрямованому на виховання

у дітей гуманістичних, духовних, національних цінностей та орієнтацій завдяки педагогам нової формації. Вчитель із розвиненою ціннісною системою є дієвим носієм моральних норм, індикатором розвиненої особистості.

Загальна освіта – процес і результат оволодіння основами наук, необхідними для формування світогляду та моральних якостей. Базова середня освіта – другий рівень повної загальної середньої освіти, який передбачає досконале оволодіння державною та іноземною мовами, засвоєння знань із базових дисциплін, можливість здобуття наступних рівнів освіти, мотиваційну готовність перейти до трудової діяльності або набуття кваліфікації через різні форми професійної підготовки, формування високих громадянських якостей і світоглядних позицій.

Метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація особистості учнів, формування в них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів [4]. Важливим у цьому контексті є реалізація Концепції Нової української школи, яка передбачає не тільки опанування учнями знаннями, а й навчання їх застосовувати, формуючи в них життєві компетентності, необхідні для успішного самоутворення, формування чітко визначених життєвих орієнтирів. Оптимальним шляхом для реалізації цього завдання є функціонування Нової української школи на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти, яка максимально враховує інтереси, здібності та потреби учня, його вікові, психофізіологічні особливості, психічний і розумовий розвиток.

Підлітковий вік – це перехідний «міст» від дитинства до дорослості. У цій фазі розвитку розширюється загальний кругозір, пізнавальний інтерес, прагнення займатися самовихованням. Підлітковий вік є найбільш сенситивним у формуванні ціннісно-смислової сфери, яка базується на етапах аксіогенезу. Діти цього віку не лише наслідують і засвоюють моральні норми і правила, а й намагаються творчо інтерпретувати їх у власному житті та інтеріоризувати ті цінності, які б відповідали їхньому внутрішньому світу і на які б вони опиралися у власній поведінці.

Багато вчених підлітковий вік визначають як період самоствердження, особистісного становлення, дорослішання, пов'язаний із низкою суперечностей. До основних суперечностей підліткового віку можна віднести:

– суперечливість морального розвитку підлітків, прагнення до ідеалу і несприйняття виховуючих впливів (В. Сухомлинський);

- прагнення до самоствердження і невміння це зробити (В. Сухомлинський);
- потреба в моральній підтримці, допомозі і небажання звертатися до дорослих (В. Сухомлинський);
- суперечність між бажаннями і обмеженість знань, досвіду і можливостей (В. Сухомлинський);
- прямолінійність суджень і прагнення аналізувати явища і події (В. Сухомлинський);
- «моральне невігластво» і вимоги морального ставлення до себе (В. Сухомлинський);
- вимоги, що висувуються суспільством до підлітків і дорослих, і розбіжності у розумінні ними власних обов'язків і прав (Д. Колесова і І. М'якова);
- переважне визнання людини як самоцінності і ставлення до неї як до засобу, що задовольняє вузькі індивідуалістичні потреби окремих людей (І. Бех);
- авторитарна система виховання і права особистості на свободу, індивідуальність і самостійність (І. Бех);
- розходження нових потреб, прагнень і засобів, необхідних для їх задоволення (І. Бех);
- нові реалії, вимоги до виховання і фрагментарний характер підготовки педагогів (В. Огнев'юк);
- необхідність підготовки педагогів і дефіцит відповідних науково-методологічних розробок цієї проблеми (В. Огнев'юк);
- суперечність між запозиченими західними програмами і потребами в гуманістичному вихованні сучасної школи сім'ї (К. Журба);
- розбіжність між потенціалом знань, створених наукою, і їх використанням у педагогічній практиці батьків і вчителів (К. Журба).

За І. Бехом у цей період спостерігається інтенсивне формування самосвідомості, самооцінки, з'являється підвищений інтерес до самого себе [1, с. 120]. У своїх роботах психолог пов'язує почуття дорослості, притаманне старшим підліткам, з вимогою ставлення до них як до дорослих, прагненням до самостійності і бажанням захистити власну автономію та вироблення незалежної лінії поведінки, яка, як правило, суперечить дорослим.

«Суперечливість внутрішньої позиції підлітка полягає у тому, що, з одного боку, він прагне самостійності, протестує проти дріб'язкової опіки, контролю, недовіри, з іншого – відчуває тривогу і побоювання, що не впорається з новими завданнями. Він чекає від дорослого допомоги й підтримки, але не хоче відверто визнавати цього. Таку складність і суперечливість внутрішньої позиції підлітка дорослий мусить зрозуміти і прийняти й на основі цього розуміння будувати свої стосунки з ним. Дорослий мусить бути товаришем підлітка, але товаришем особливим, відмінним від ровесника. Ця відмінність ґрунтується на відмінності соціальних позицій дорослого і молодого людини.

«Дорослий товариш поруч» – це гасло має бути найважливішою умовою виховання й розвитку підлітка. Неухильне виконання цієї умови може забезпечити благополучне формування його особистості», – впевнений І. Бех [2, с. 99].

Досліджуючи дітей підліткового віку у сім'ї, К. Журба звертає увагу на той факт, що старші підлітки добре усвідомлюють свою унікальність, прагнуть «знайти себе», підкреслити власну індивідуальність. Для них характерним є бажання стати популярними, відомими, престижними. Діти цієї вікової категорії гостро реагують на оцінку їхніх вчинків батьками, педагогами, однолітками, близькими людьми. Для підлітків важливо відчувати значимість власної родини, пишатися нею [5].

У зв'язку з цим А. Прихожан і Н. Толстих звертають увагу на потребу підлітків у самоствердженні і відчутті власної значимості разом із гіпертрофованим почуттям власної гідності, що виявляються у відстоюванні за будь-яких умов власної автономності і незалежності. Хоча старші підлітки часто виявляють свою принциповість і безкомпромисність, їхні погляди, ідеали, самооцінка не є постійними. Така мінливість може обернутися залежністю від зовнішніх випадкових впливів, тому підлітку для вироблення власних критеріїв, цінностей конче потрібно вміти співвідносити їх із критеріями, цінностями, світоглядними установками близьких дорослих [8, с. 54].

Необхідно зазначити, що саме ціннісна система людини зі смисловими векторами становить базис самотворення особистості. Вчені довели, що значущими орієнтирами зростаючої особистості постають саме духовні цінності як основа їхньої морально-вольової цілісності, актуалізуючи осмислення мети і сенсу власної особистісної траєкторії. Від того, наскільки змістовна поліваріантна ціннісна система підлітка залежить міра її участі в суспільно значущих справах. Цінності забезпечують людину життєвими орієнтирами, визначають життєво важливі цілі діяльності і надають людському життю певного сенсу. Це надбання особистості, які виступають мотиваторами і регуляторами її поведінки і репродукуються у процесі життєдіяльності.

Стосовно визначення сутності феномену «смисложиттєві цінності» досить змістовним вважаємо поняття, представлене у дослідженні К. Журби. Смисложиттєві цінності – система узагальнених прагнень, пов'язаних і життям особистості, які у розвиненій формі характеризують її духовно-моральну Я-концепцію, пошук власного призначення і відповідний стиль життя, який реалізується у поведінці, діяльності і спілкуванні. Вчена виокремлює такі базові смисложиттєві цінності особистості: свобода, любов, справедливість, гідність [7, с. 7].

На думку І. Беха, механізмом створення моральних цінностей особистості є воля, яка «є інтеріоризацією соціальних цінностей у суб'єктивне надбання і принцип поведінки» [1, с. 15], а виховний процес – сходженням особистості до морально-духовних цінностей, «прагненням жити в мирі і злагоді, партнерстві й взаємовигідному співробітництві; дотримання права людини як найвищого мірила цивілізації; любові до батьківського дому і рідного краю; істинного гуманізму, який виражається в діяльній доброті, співстражданні й милосерді, збереженні довкілля» [2, с. 5]. Формування таких цінностей має охоплювати всі рівні розвитку особистості: індивідуальний, віковий, загально-соціальний.

І. Бех підкреслює, що «людина знаходить цінності не спонтанно, вони є метою виховання як перетворювальної діяльності педагогів-вихователів, спрямованої на зміну свідомості, світогляду, психології, ціннісних орієнтацій, знань і способів діяльності особистості, що сприяють її якісному зростанню та вдосконаленню» [2, с. 213]. Тобто такий формат виховання сприяє розвитку особистості як суб'єкта культури і власного життя.

Окреслені вище цінності й тлумачення процесу виховання відображають сутність сучасної гуманістичної спрямованої освіти і соціуму. І. Бех розглядає виховний процес як соціокультурне явище, спрямоване на створення розвивального середовища і гуманної психологічної атмосфери як площини формування цінностей особистості [3].

Виховання в сучасних умовах ставить перед педагогами нові задачі: виховання активної творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення. Формування ключових компетентностей учнів слід здійснювати у площині ціннісно-смыслові насиченості освітнього процесу та суб'єктної орієнтації, що стимулює особистість підлітка на пошук власних ціннісних орієнтирів. Розглянемо такі базові смисложиттєві цінності: свобода, любов, справедливість, гідність.

Свобода як смисложиттєва цінність характеризує ідентичність та автономність особистості. Ми поділяємо думку І. Беха щодо того, що свобода є найважливішим соціальним прагненням людини. «Йдеться про діяльну свободу людини, її вільні вчинки та дії, тобто такі, що не залежать від зовнішніх причин. Здійснені особистістю вчинки щоразу ніби розширюють межі її свободи. Кожен ступінь свободи – це результат здійсненого людиною вчинку. Тому відчуття, а згодом і усвідомлення свого життя як вчинку і є початком формування себе як вільної і відповідальної людини» [3, с. 65].

Любов вважається найважливішою цінністю, життєвим пріоритетом, що визначає ідеали та цілі дітей підліткового віку. Поняття любові багатозначне. Це любов до себе, до людини, до батьків, до народу, до Батьківщини. Почуття любові

виявляється у найрізноманітніших людських стосунках. Любов – це сенс людського існування, вона стимулює до морального вдосконалення. Під її впливом може змінюватися вся система цінностей.

Заслугове на увагу думка К. Журби, яка характеризує любов як смисложиттєву цінність, що визначає ставлення до світу і до себе, сенсу життя, стимулює моральний підйом, спрямовує творчу енергію, виявляє потенційні можливості, сприяє формуванню моральних і гуманістичних орієнтирів життєдіяльності особистості. На її думку, любов як морально-етичне почуття стверджує цінність людського буття, ґрунтується на глибокому психологічному переживанні та виявляється у прихильності до обраного об'єкта, його ідеалізації, самовідданості, потребі в емоційно-позитивних стосунках, близькості, довірі і безпеці [6, с. 12–14].

З поняттям любові пов'язане уявлення про щасливе людське життя, про багатство духовного світу людини. Любов може бути і до себе. Любити себе – це виховувати в собі Людину. Любити себе – ні в якому разі не означає бути егоїстом. Це означає пізнавати себе, розвивати власні здібності, шукати своє покликання, самовдосконалюватися, вести здоровий спосіб життя, бути відповідальним перед самим собою та іншими.

Справедливість є найбільш значущою моральною цінністю особистості, яка виступає базовим принципом побудови суспільства та людських стосунків. Справедливість є важливою рисою, яка визначає порядок людських взаємин у діяльності. Поняття «справедливість» протистоїть поняттю «несправедливість» і відображає співвідношення між правами та обов'язками. Моральний зміст справедливості полягає у повазі до честі і гідності.

Гідність є базовою моральною цінністю, яка відображає уяву про цінність будь-якої людини як моральної особистості. Це означає свідоме ставлення людини до себе самої та ставлення до неї з боку інших і суспільства загалом, у якому визнається її цінність. Вона виражає уявлення про цінність кожної особи, яка або реалізувала себе, або може реалізуватися у майбутньому.

У своєму дослідженні ми спираємося на положення І. Беха щодо розуміння поняття «гідність», який пов'язує її з усвідомленням і переживанням особистістю самої себе у сукупності морально-духовних характеристик, що викликають повагу оточення. При цьому не є виключенням, коли внутрішні утворення як характеристики особистості не викликають поваги до неї. Вчений звертає увагу на ступінь суспільної значущості цих характеристик особистості або ж на недостатню моральну вихованість того, хто вступає у взаємодію з носієм почуття гідності, маючи на увазі, що такий зворотній зв'язок як повага – ставлення об'єкта гідності до її суб'єкта є обов'язковим

у концептуалізації почуття гідності [3]. У випадку, коли об'єкт гідності не виявляє поваги до суб'єкта гідності, останній захищає своє право на заслужену повагу відповідними гуманними способами, тобто чинить виховний вплив на нього.

Отже, смисложиттєві цінності визначають соціальний статус людини в суспільстві і смисл життя особистості. Процес виховання смисложиттєвих цінностей розглядається як передавання культури народу старших поколінь підростаючим. Така культура включає ціннісне ставлення до людини і її гідності, цінність її життя, залучення до культурних цінностей людства і народу, повагу до прав і свобод кожної людини, створення умов для самореалізації, самоповагу, саморефлексію, почуття власної і національної гідності, культури спілкування, протидію аморальним випадкам і впливам.

Аксіологічні засади організації освітнього процесу в навчальних закладах базуються на синтетичній інтегративній природі аксіологічного підходу, а саме на його зв'язку і взаємозумовленості з іншими методологічними підходами: системним, гуманістичним, особистісно орієнтованим, діяльнісним, компетентнісним. Реалізація виховного процесу, організованого на аксіологічних засадах, передбачає забезпечення відповідного системного впливу на свідомість, почуття і поведінку особистості вихованця.

Виховання смисложиттєвих цінностей підлітків буде ефективним завдяки моделюванню освітнього середовища. Створене аксіозорієнтоване освітнє середовище – різновид освітнього середовища, який є багаторівневою педагогічно організованою системою умов, можливостей і ресурсів, що забезпечують ефективне виховання смисложиттєвих цінностей особистості підлітка. Основою цього середовища вважаємо пріоритет аксіозорієнтованих технологій, форм і методів виховання. Створення аксіозорієнтованого освітнього середовища передбачає використання методичного, технологічного, технічного супроводу.

Висновки і пропозиції. Виховання смисложиттєвих цінностей підлітків – процес складний, тривалий. Він здійснюється поетапно у такій послідовності: прийняття і привласнення цінностей і моделей аксіозорієнтованої поведінки, усві-

домлення та інтеріоризація смисложиттєвих цінностей, поява стійких ціннісних утворень (ціннісні установки, смисли). Саме підлітковий вік вважається сензитивним до виховного впливу і формування ціннісно-сислової сфери особистості. Отже, важливого значення, на нашу думку, набуває виховання базових смисложиттєвих цінностей в умовах освітнього середовища, спрямованого на виховання смисложиттєвих цінностей підлітків.

Перспективами подальших наукових пошуків є моделювання й дослідження діяльності вчителя у царині аксіозорієнтованого освітнього середовища, спрямованого на виховання та розвиток ціннісної сфери вихованців.

Список використаної літератури:

1. Бех І.Д. (2003). *Виховання особистості*: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. К. : Либідь. 280 с.
2. Бех І.Д. (2008). *Виховання особистості* : підручник. К. : Либідь. 848 с.
3. Бех І.Д. (1997). Духовні цінності в розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*. № 1. С. 1–124.
4. *Державний стандарт базової середньої освіти*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/10/08/derzhstandartbazovoioisvityprezentatsiya.pdf>.
5. Журба К.О. (2000). *Виховання духовності у підлітків в сучасній українській сім'ї і школі*. Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (13.00.07 – Теорія і методика виховання). Київ. 22 с.
6. Журба К.О. (2014). Любов як смисложиттєва цінність учнів основної та старшої школи. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя: Психолого-педагогічні науки*. № 4. С. 6–21.
7. Журба К.О. (2019). *Теоретико-методичні засади виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи*. Автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук (13.00.07 – Теорія і методика виховання). Київ. 40 с.
8. Прихожан А.М., Толстых Н.Н. (1990). *Подросток в учебнике жизни*. М. : Знание. 80 с.

Zaredinova E., Shkilna I. Education of life meaning values of teenagers in axio-oriented educational environment

The definition and substantiation of the scientific foundations of the problem of educating the meaningful life values of adolescents in an axio-oriented educational environment is obtained in the article. Based on the analysis of the age characteristics of adolescence, the main contradictions of the education of meaningful life values are considered. Adolescence is recognized as the most favorable in the formation of the value-semantic sphere of personality, respectively, is sensitive and is based on the stages of axiogenesis. Axiogenesis is seen as a process of successive transformations of personality values, associated with the progressive transition of values from lower levels to higher, with the transformation of some values into others.

It is proved that the formation of a qualitatively new type of personality requires the implementation of fundamentally different approaches in accordance with the State Standard of General Secondary Education,

which ensures the implementation of the New Ukrainian School Concept. It is determined that the optimal way to implement this task is the functioning of the New Ukrainian school on the basis of a personality-oriented model of education and a set of methodological approaches: axiological, systemic, humanistic, personality-oriented, activity, and competence.

The essence of the basic concepts of the research is revealed: values, meaningful life values, axio-oriented educational environment, the basic meaningful life values are presented: freedom, love, justice, dignity. It is noted that semantic meaningful life values are formed on the basis of a strong relationship of knowledge, motivation, feelings, attitudes, behavior and are indicators of clearly defined life goals and values.

It is emphasized that the meaningful life values of the adolescent's personality are semantic guidelines that provide his moral and value attitude to itself, related to the meaning of personal life, which in a developed form characterizes vital competence, vital self-determination as an urgent need.

It is emphasized that the semantic meaningful life values of the adolescent's personality are semantic guidelines that provide his moral and value attitude to himself, related to the meaning of personal life, which in a developed form characterizes vital competence, vital self-determination as an urgent need. It considers to the implementation of the axiological principle as a plane of creating an axio-oriented educational environment based on humanism, developmental subject-subject communication, friendly and positive attitude.

Key words: *values, meaningful life values, adolescents, education, freedom, justice, love, dignity, education of meaningful life values, axiogenesis, axio-oriented educational environment.*